

คำศัพท์เกี่ยวกับแพทย์แผนไทย

เป็นคำศัพท์ สำนวน สื่อวัสดุสิ่งของต่าง ๆ ตลอดจนรูปแบบการกระทำ พิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับแพทย์แผนไทย

คำศัพท์แพทย์แผนไทยเป็นปริศนาคำ คือ แต่ละท้องถิ่นใช้คำที่ไม่เหมือนกัน คำศัพท์จึงมีเสน่ห์ในคำแต่ละท้องถิ่น

๑. เส้น หมายถึง เป็นทางเดินของพลังลมปราณของร่างกาย ซึ่งเป็นสิ่งที่มีทิศทางหรือแนวทางการไหลเวียนของพลัง (ลม) ปราณ เพื่อให้เกิดเลือดและพลังหล่อเลี้ยงส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้มีการดำรงชีวิต หรือเพื่อการปรับตัวในการต่อสู้กับโรคภัยไข้เจ็บให้มีสุขภาพที่ดี

๒. พังผืด หมายถึง เยื่อเหนียวที่ยึดกล้ามเนื้อให้ติดกัน

๓. กล้ามเนื้อ หมายถึง เป็นเนื้อเยื่อที่หดตัวได้ในร่างกาย

๔. หินปูน หมายถึง แคลเซียมในร่างกายของเราที่สะสมทับถมกันจนกลายเป็นก้อนแข็งๆ เกิดได้จากหลายสาเหตุ ทั้งการเสื่อมโดยธรรมชาติของแคลเซียม หรืออาจเกิดจากการอักเสบบริเวณจุดใดจุดหนึ่ง กลไกของร่างกายจึงสร้างแคลเซียมมาป้องกันบาดแผลบริเวณที่อักเสบไว้

๕. ตอกเส้น หมายถึง เป็นการรักษาโดยใช้อุปกรณ์ คือไม้ตอกเส้นที่มีลักษณะคล้ายลิ้นหรือส้อมแต่ไม่มีความคม ตอกด้วยค้อนตอกที่มีรูปร่างและน้ำหนักที่เหมาะสม ผู้ที่ทำการตอกเส้นจะตอกไปตามร่องกล้ามเนื้อและเส้นเอ็นเลาะตามแนวกระดูก

๖. ย่างยา หมายถึง การใช้ไอน้ำและความร้อนพาดูยาและน้ำมันหอมระเหยจากสมุนไพรไปสัมผัสผิวหนัง แทรกซึมผ่านเยื่อเข้าสู่ร่างกายของคนไข้ และผ่านเข้าทางลมหายใจที่สุดเข้าไปด้วย ทำให้ตัวยาสามารถออกฤทธิ์ได้ทั่วร่างกายในเวลาอันรวดเร็ว ช่วยให้กล้ามเนื้อผ่อนคลาย เป็นการเยียวยาบำบัดอีกวิธีหนึ่งที่ใช้ได้ผลดีกับคนที่มีอาการเกี่ยวกับจิตประสาทและระบบทางเดินหายใจด้วย

๗. เส้นเอ็นตึง หมายถึง อาการที่กล้ามเนื้อตึงเกิดจากเลือดลมเดินไม่สะดวกหรือออกกำลังกายไม่ถูกวิธี

๘. ย่ำขาง หมายถึง ย่ำขาง เป็นวิธีการบำบัดรักษาอาการเจ็บปวดทางร่างกาย จัดอยู่ในกลุ่มภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพด้านกายบำบัด วิธีรักษานั้น พ่อหมอจะใช้เท้าชุบน้ำยา (น้ำโพลและน้ำมันงา) แล้วย่ำบนขางหรือผลไม้ที่เผาไฟจนร้อนแดงแล้วจึงย่ำบนร่างกายของลูกเลี้ยง (ผู้ป่วย) บริเวณที่มีอาการเจ็บปวด พร้อมทั้งเสกคาถาอาคมกำกับด้วย ในอดีตหมอเมืองจะใช้เท้าย่ำรักษาส่วนต่าง ๆ ของร่างกายรวมทั้งศีรษะด้วย แต่ต่อมามีการปรับเปลี่ยนเป็นใช้มือหรือลูกประคบกดในส่วนของศีรษะแทน ส่วนอื่น ๆ ของร่างกายยังคงใช้เท้าย่ำเหมือนเดิม

